Ч. 197 (14.094). Львів, субота 27. липня 1935. Pocztowa opłata opłacono ryczałtem. Рік LVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 504-060, 143.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Четвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „ ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Юліян Бачинський на Соловках.

Як довідуємося з достовірних джерел Юліян Бачинський, автор відомого твору „Україна ірредента", засланий за 10 літ на Соловки. Не так давно ще — заледви перед півтора роками — його приїзд до совітського раю зустрічали на граничній стації окремою делеґацією і т. п. почестями. Часи зміняються..

Вийшли з Берези на волю.

З Берези Картузької по 10-місячнім побуті вийшли 26. липня ц. р. на волю п. Омелян Матла, абсольвент прав зі Львова і п. Б. Шерстило, студент львівської політехніки, з Жовківщини.

Концерти питомців Духовної Семинарії в краю.

Довідуємося, що „Рідна Школа" влаштовує в серпні ц. р. низку концертів у память Великого Пробудителя М. Шашкевича при допомозі й силами богословів Духовної Академії у Львові. Хор, зложений з найкращих співаків, концертуватиме на области львівського і тернопільського воєвідства, від яких дістав на це вже дозволи. Дохід з концерту призначений на „Рідну Шк.". Сподіваємося, що наше громадянство всіх станів візьме громадну участь у цих концертах, бо таким чином не тільки піддержить високу ціль, для якої молоді адепти духовного стану жертвують безкорисно свій труд і працю, але також винесе з них духову розраду та почує рідну пісню в мистецькому виконанні. Кожний концерт попередить вступне слово про М. Шашкевича, а його багата програма буде переплітана добірними деклямаціями. Всі учасники хору мають звитися 1. серпня ц. р. в Духовній Семинарії у Львові.

Перед сесією Ради Ліґи

в італійсько-абісинській справі.

ПІДГОТОВКА ДО ВІЙНИ.

АДДІС АБЕБА, 26. 7. ПАТ. З підтримкою шведської місії і Червоного Хреста оснували тут учора „Абісинське товариство добровольців-санітарів і доглядачок". Цісар видав дальші розпорядки про безпеку чужинців.

В поінформованих колах твердять, що Абісинія дістала позичку від Англії.

Італійці припоручили грекам, що находяться під їх опікою, щоб покинули найпізніше 4. серпня Абісинію. Правдоподібно до Джібуті прийшли для Абісинії нові транспорти зброї й муніції англійського походження.

ІТАЛІЯ НЕ ВИСТУПИТЬ З ЛІҐИ НАЦІЙ.

РИМ, 26. 7. ПАТ. Заперечують тут офіційно вістку, оголошену за кордоном, будьто би італійський уряд рішив виступити з Ліґи Націй. Поки-що над тією справою не застановлялися, навпаки, італійський уряд переслав вчора до ґенерального секретаря Ліґи Націй телеграму, в якій заявляє, що він готовий відновити праці в арбітражово-концілияційній комісії над інцидентом в Уаль-Уаль, якої обради відложили на необмежений час. Про свій намір італійський уряд повідомив теж Аддіс Абебу.

Державний підсекретар Сувіч мав вчора розмови з англійським амбасадором Дрюмондом та франц. амбасадором Шамбреном, що на думку журналістичних кол свідчить про те, що розмови трьох великодержав тревають далі.

ІТАЛІЯ ХОЧЕ ВІДНОВИТИ ПРАЦІ В АРБІТРАЖЕВІЙ КОМІСІЇ.

ЖЕНЕВА, 26. 7. ПАТ. Італійський уряд вислав до ґенерального секретаріяту Ліґи Націй телеграму такого змісту: Тому, що визначений рішенням Ради Ліґи Націй з 25. травня ц. р. речинець закінчення праці 4-ох арбітрів у справі подій в Уаль-Уаль та дальших подій, минає з нинішнім днем, італійський уряд має честь повідомити: Італійський уряд завжди хотів довести розємчу акцію до успішного кінця, але ту акцію унеможливив представник абісинського уряду в Шевенінґен. Він домагався, щоб дискутувати над справами, що не підлягають арбітражеві. У відповіді на те італійський уряд уже 14. липня ц. р. повідомив абісинський уряд, що завжди є готовий відновити праці в комісії під умовою, що праці ті вестимуть у границях компромісу. Італійський уряд 23. липня переслав королівському посольству в Аддіс-Абебі телеґрафічне припоручення, щоб потвердив те становище та запитав абіс. уряд, чи задумує перестерігати зобовязання, устійнені арбітражевим компромісом.

На випадок позитивної відповіди абисинський уряд повинен поручити свому представникові Дамінові, що коли зречеться своїх домагань, можна буде продовжувати праці в комісії.

АБІСИНСЬКИЙ ВНЕСОК.

БЕРЛІН, 26. 7. ПАТ. Німецьке Інформаційне Бюро повідомляє з Женеви, що до ґенерального секретаріяту Ліґи Націй прийшла вчора нота абісинського уряду, що домагається, щоб негайно скликати Раду Ліґи. Ґенеральний секретар Ліґи відмовив в розмові з абісинським послом у Парижі взяти під увагу той внесок та обстоював, щоби Раду скликати в спосіб устійнений резолюцією з 25. травня. Практичне значіння того питання таке, що в негайнім порядку Рада могла би зайнятися цілістю італійсько-абісинської справи, не зважаючи на евентуальний спротив зацікавлених сторін. Про зложений нині письменно абісинський внесок Авенол був повідомлений минулого тижня устно. Однак він не прийняв внеску до відома.

Важкі присуди на німецьких комуністів.

БЕРЛІН, 26. 7. ПАТ. Народній трибунал у Берліні засудив нині комуніста Клявса на кару смерти. Це перший присуд смерти народнього трибуналу від коли завели розпорядок про гостріші кари за підготовку до державної зради. Клявс був одним з чільних комуністичних діячів у Німеччині та працював у нелеґальних комуністичних орґанізаціях навіть після нац.-соціялістичного перевороту. Співобвинувачений Стефенс засуджений на 13 років важкої вязниці, комуніст Ліппельд на 9 років важкої вязниці, а двох інших комуністів засудили на 7 і 4 роки важкої вязниці.

Гніздо москвофільських шершенів.

Львів, 26. липня 1935.

Вибори — це той патик, який ворушить сонне москвофільське муравлище, чи радше гніздо москвофільських шершенів. Вибори — це для них одна з дуже нечисленних нагод скласти комітет, видати відозву, вислати до Варшави делеґацію, робити вітер і показувати світові, що вони ще істнують. А що таких нагод щораз менше, бо й талергофські свята, залежні виключно від залізничої знижки, не вдаються та доводять лише до розбивання леґенди, — і „свята русской культури" радше дискредитують аранжерів та учасників, які в теперішній „конюнктурі" воліють тушувати свої „общерусскі" тенденції, — то така виборча нагода справді є манною з неба для актуалізації москвофільства серед своїх і — власть імущих. Цьогорічні вибори примушують наших галицьких москвофілів тим більше метушитися, що 1) серед польського громадянства та відповідальних польських кол, єдиної сутньої бази москвофільського гуртка (комісаричні установи, становище адміністрації, „пособія"), щораз більше дозріває свідомість, що ставка на москвофілів може дати тільки т. зв. неґативну сатисфакцію, бо пакостить українцям, але ані української національної сили не паралізує, ані Польщі ніяких користей не приносить, скріплюючи лише на дальшу мету імперіялістичні панросійські тенденції; 2) москвофільський табор пережертий і розбитий взаємними сварками проводирів і 3) остання соймова репрезентація москвофілів скомпромітувала їх назовні та розбила внутрі. Ті три фактичні моменти склались на ситуацію москвофілів дуже неприємну: хоча соймові вибори не були несподіванкою, проте вони заскочили москвофільський розпрошений табор і примусили буквально в останній хвилині метушитися у двох напрямках: 1) переконувати владу про спасенність їхньої політичної екзистенції для польської держави, як антидот проти небезпечного українства і 2) старатися сяк-так зліпити товариство, яке геть розлетілось.

Очевидно, що для москвофілів питання участи у виборах чи абстиненції взагалі не істнувало: своїми голосами вони все одно ніде ні в одній окрузі ні одного кандидата перевести не булиб всилі (пригадаймо, що напр. ще у 1928 році, коли москвофільська листа не мала явної підтримки адміністрації, вони не дістали ні одного мандату, а К. Вальницький перейшов виключно завдяки демагогічній агітації українською мовою, голосами наших радянофілів і комуністів усіх трьох національностей. Посольський мандат для москвофілів — це наче єдина їх леґітимація істнування, — мандат дає їм теж більші, ніж комунебудь, репрезентативні користи, мандат вкінці стає для москвофілів справді єдиною лавкою, що вяже всі розпорошені одиниці й сухітничі їх установи та організації. Тому не диво, що вся їх енерґія пішла для здобуття мандату.

21-го ц. м. відбувся „зїзд" представників „всех русских общественних, культурних і економіческіх організацій края": скликати такий „зїзд" справді нема трудноців! Ще менша трудність скласти „русскій виборний комітет" урядовець „общества ім. Качковскаго" М. Цебринський, б. пос. о. Яворський, К. Ганасевич і „Ревізіоннаго Союза Русскіх Кооператив" і д-

З. Копистянський — ось диктаторська чвірка, що робить москвофільські вибори. Видали вони відозву, в якій називають себе єдиноуповноваженими для виборчих справ, взивають „русское населеніе юго-восточних воеводств" взяти участь у виборах та висловлюють надію, що „особи представників дадуть гарантію відповідної оборони інтересів русского населення у згоді з інтересами держави" (треба було додати „**російської** держави").

Високопарний вислів про ті особи представників подобає трошки на глум: факт, що в польському соймі засіли і до табору пілсудчиків примазались та „ідеольогією маршала Пілсудського" жирувались автор панросійського гимну, в якому славиться „Русь єдіна, Русь неделіма", і другий — б. денікінський офіцир, що боровся під неділимськими прапорами, — той факт згодом, коли дійшов до свідомости польських санаційних кол, мусів таки видатись доказом надто великої „проворности" галицьких „русскіх", такої асиміляційної конюнктуральної проворности, що компромітує однаково правдиве неділимське обличчя, як і санаційну маску. З другого боку між обома тими „суверенами" швидко запанувала така гармонія, що між ними мало не доходило до рукопашних боїв. У всякому разі — останній зїзд „РСО" з визначною участю о. Яворського висловився найгостріше проти М. Бачинського. Той останній спровадив після того з Радехівщини о. Палія, який мав йому мерщій ліпити якусь „русску-католіческую партію", як його політичну опору. Але після палких контроверсій о. Палія з о. Яворським на вул. Рутовського (про що теж свого часу були звістки у щоденній хроніці) та „партія" померла ще перед народинами. Почались неможливі інтриги у невеличкому гуртку одиниць з Народнього Дому, Ставропиґії та Р. Ревіз. Союзу, і ті інтриги, сварні й непорозуміння трівають досі. Кілька днів тому подавали ми звістку, що М. Бачинський та о. Яворський помирились, — з іншого боку чуємо заперечення. Чуємо теж, що М. Бачинський видав навіть якусь брошуру в польській мові в особистій справі, де виступає м. ін. також як знавець фільольоґії та буцім-то погрожує масовою орієнтацією галицьких руских (з одним „с") на Росію: не видається нам це річю імовірною, бо чейже і п. Бач. напевне здає собі справу, що ніхто не має найменшого сумніву, яку орієнтацію мають автори і звеличники гимну про єдину-неділиму та денікінські старшини...

Коли ідейна порожнеча, боротьба за синекуру та багато вільного часу для інтриг розєднюють москвофільських проводирів, то є один момент, який каже їм єднатись: це страх перед заливом українства. Від самого початку свого істнування, від 60-их рр. мин. ст., ніщо так не тривожило галицьких москвофілів та всю московську політичну думку, як можливість якогось польсько-українського наближення. Для всіх глухих і сліпих було завжди ясно, що з моментом, коли тільки припинилась би штучна гальванізація москвофільських установ, фаворизація читалень ім. Качковського та надача синекуральних посад одиницям-москвофілам, — приходить постепенна, але швидка і безболісна ліквідація москвофільства, як анахронічного культурно-політичного залишку великого процесу українського національного відродження. Перспектива, що ті ненормальні відносини скінчаться, що минеться добра конюнктура, яка виросла на польсько-українському антагонізмі, як тактичний засіб польської національної політики супроти українців, та перспектива була все маревом, що зганяло сон з очей проводирів, яких з москвофільством лучить передусім — особистий інтерес (яка може будти ідея після 1917 року, ідея, яка допускала би співпрацю панрусицизму з польською ідеольогією, що зродилась і виросла на боротьбі з панрусицизмом?!). Недавні розмови представників українського відповідального національного політичного світа збільшили той москвофільський страх, що проявляється у наскрізь істеричних формах.

Ось маємо в останньому числі „Русского Голоса" велику відозву під алярмуючим наголовком „Русскій Народний Дом в опасности". Та „опасность" — українці. Відозва адресована до „русскаво народа", а підписані під нею 4 установи, що творять невеличку москвофільську лавочку: „Общество ім. Качковскаво", „Ставропиґійскій Інститут", „Ревізіонний Союз" і „Галіцко-Русская Матіца". Як цинізм звучить поклик, щоб москвофільські установи зорганізувались „на защіту нашево народнаво імущества": обороняти народнє майно має той табор, який те майно так ганебно загирив, той табор, якого представник обтяжив Народній Дім поверх 2 міліонами довгу, що мабуть перевищує вже вартість всіх нерухомостей установи та який звів до нулі наукове і моральне значіння тієї культурної установи, виключивши її взагалі з культурного життя нації! На якому рівені стоїть ціла та відозва, свідчить про неї повторювання у тексті нікчемних наклепів про Талергоф і вживання про українців фразеольогії „враждебние рукі..." (Що відозву таку підписали пп. Цебринський, Ваврик чи Яворський, — не дивуємось: але страшенно дивно, що находимо там також підпис професора **української** гр.-кат. Духовної Академії, вихованика **українських** священиків о. д-ра Т. Мишковського!). Всі ті „оборонці" народнього майна перед українською небезпекою скликують на 2. серпня віче до Народнього Дому своїх прихильників: воно перетвориться напевне у протиукраїнську демонстрацію, — демонстрацію анахроністів, які конвульсійно тримаються позицій, що їх життя давно вже перекреслило.

Спіраються вони ще на польській народово-політичній москвофільській думці і тих польських впливових одиницях, які виховались в отій атмосфері творів і діяльности Дмовського-Ґрабського та які не всилі зрозуміти динаміки національного руху, що істнує всупереч їх фальшивим рахункам. Галицьке москвофільство спірається ще на тезі, що доцільним засобом живої боротьби і розвязування поважних живих проблем — можуть бути штучки. Такою штучкою є само москвофільство. Чим швидше вона відпаде — тим менше і польської і української енерґії піде на зайві справи, тим ближче буде до розвязки великої міжнаціональної проблеми на південному Сході Европи, тим швидше прийде до нормалізації національних відносин у Польщі.

РЕФОРМА ФАХОВОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

По реформі загальнообразуючого (народнього і середнього) прийшла черга на реформу фахового шкільництва. Її попередив цілий ряд анкет і нарад з представниками фахового учительства і ріжних фахів, щоби тією дорогою пізнати їх положення і потреби в ділянці шкільництва. На цій основі Міністерство Освіти усталило організаційні ступні шкіл, час навчання й основи програми науки, все в примінені до функцій ріжних звань. Мініст. розпорядок з 1933 р. устійнив, які фахові школи мається творити, та на яких організаційних основах. Вислід усіх підготовчих праць оповіщено в обємистій книзі (1100 ст. друку): „Матеріял до орґанізації фахового шкільництва" видані Мін. Освіти в 1934 р.

Таким чином прийшло до устійнення суцільної системи фахових шкіл, опертої на дослідах їх запотребування і життевого уміщення, себто таких, яких вимагає життя. Тому рішено не орґанізувати цілого ряду шкіл, які показалися нежиттєздатними, а заступити їх коротшими і довшими курсами, відповідно до потреб даного фаху. Знову для цілого ряду фахів будуть зорґанізовані школи на іншому рівні, ніж досі, а то з огляду на потреби цих фахів відносно підготування їх будучих співробітників. Напр. будівельні, хемічні, рільничі школи, досі ґімназійного, тепер будуть ліцеального типу. Далі буде переведена одноцільність орґанізацій фах. шкільництва, прим. буде тільки пару родів торговельних шкіл, примінених до потреб звання замість кільканайцяти дотеперішніх. При цьому *приватним школам залишаеться свободу творити шкільні типи незалежно від приписів орґанізації державних шкіл.* Дозволено теж творити всякі *експериментальні школи.*

З поміж ріжних проектованих шкіл вибрано ті, які досі були найбільше популярні. Найчисленніше були досі заступлені в шкільництві ось які фахи: механічний, електричний, столярський, кравецький, біліїнарський, рільничий і торговельний. Тому-то цього року міністерство передовсім цими школами занялося і на основі постулятів фахових кругів при помочі фахового вчительства виладило для них програми навчання.

У цих працях взяло участь 50 осіб не рахуючи міністеріяльних урядовців. (О скільки знаємо не покликано до цієї праці нікого з наших фахівців!). Тепер йде праця над уложенням програми для поодиноких предметів, та для зладження підручників, що не йде легко, бо нема богато авторів, а до того наклади книжок розмірно невеликі, тож коштовні. Далі йде теж праця над орґанізаційними статутами, реґулямінами та інструкціями для кожного типу шкіл зокрема. Видаються теж порадники для учителів, уладжується для них курси, уладжується для нових шкіл робітні і варштати, та побільшується научні збірки.

Від нового шк. року будуть відкриті механічні, електричні, кравецькі, біліїнарські і купецькі ґімназії, з того 3 (три) у Львові, самі державні ґімназії: механічна (досі технічна школа при вул. Снопківській), купецька (при екон.-торгов. школі при пл. Стрілецькій) і кравецька жіноча (при заводовій школі при вул. Зеленій). *Приватні фахові ґімназії будуть орґанізувати щойно на основі досвіду, який дадуть державні фахові ґімназії*, бо їх уладження річ коштовна. Вони вимагають більшого льокалю на урядження шкільних саль і ріжних робітень та наукових ґабінетів. Тому якщо ми *поважно* думаємо про фахове шкільництво — мусимо вже тепер братися до його орґанізації, виготовлюючи відповідні до наших потреб програми та збираючи фонди на уладження шкіл. *Досі ми під цим оглядом дуже вбогі:* одна торговельна (тепер твориться друга) і 2 кравецькі школи у Львові, рільничий ліцей у Чернищі і курси в Миловаиі та Шибалині — ось весь наш дорібок на полі фахового шкільництва. Треба ще тут дочислити фахово-доповняючі школи. Та *цього рішучо замало.* Ми повинні домагатися відповідної участи *в державному фаховому шкільництві*, а бодай поважних *фондів на розбудову* наших *приватних фахових шкіл*, які доказали, що їх ведеться *вже давно* в напрямі введенім тепер Міністерством, а саме *в пристосуванні до потреб життя.* Вони не є фабриками кандидатів на державні посади, бо як прим. статистика занять абсольвентів нашої „Торговельної Школи" доказує — всього на всього 3 % абсольвентів працює в державній службі, а інші заняті в кооперативах, або таки у власних підприємствах. Ціле наставлення нашої школи є вже давно купецьке, в напрямі рільничої кооперативної торгівлі. Так само практично є наставлені абсольвенти наших рільничих курсів і абсольвентки наших кравецьких і біліїнарських шкіл, хоча вони назви ґімназії не мають, бо вони добре розуміють, що самі, власним зусиллям мусять хліб добувати.

Тому ці школи треба нам підтримати, заохочуючи молодь вступати до них на науку, та допомагаючи їм до розбудови відповідно до вимог часу і потреб суспільности.

Д. Коренець.

Нагінка на католицьке духовенство в Німеччині.

БЕРЛІН, 26. 7. ПАТ. З Мінстеру повідомляють, що президент реґенції відобрав двом католицьким парохам право навчати релігію у школах. В Оснабрік припинили на півтора місяця католицький тижневик місцевої дієцезії. З Кеніґсберґу повідомляють, що тайна поліція відібрала католицькому деканові Бухгольцові право перебування на терені Східної Прусії.

Рішення державного департаменту у справі заборони бурм. Нюйорку.

ВАШИНГТОН, 26. 7. ПАТ. Від рішення бурмістра Ню Йорку, що відмовив одному німцеві дозволу виконувати своє звання, відкликалися до державного департаменту. Згідно з заявою державного департаменту з ніяким американським громадянином у Німеччині не поводилися дискримінаційно і торговельний американсько-німецький договір з 1935 р. має надалі обовязуючу силу.

Додаткове вияснення в справі виборів до сенату.

КОМУНІКАТ.

У виборчій ординації до Сенату в арт. 2, де говориться про те, хто має право голосування, сказано, що це право прислуговує також тим усім, що мають старшинський ступінь. Ту постанову інтерпретують у той спосіб, що це право прислуговує лише тим б. старшинам, які верифікували свої старшинські ступні в польській армії. Через те **б. австрійські чи російські старшини, які своїх старшинських ступнів не верифікували, не будуть мати права голосування до Сенату.**

Брак інтересу чи недобачення?

(Кореспонденція з Праги).

Минуло вже повних два місяці, як на сторінках „Діла" появилася була стаття двох членів Музею визвольної боротьби України в Празі пп. інж. Каратницького Романа і Стецькова Петра, обох із Праги, про найбільш істотне питання дальшого істнування цієї, для кожного українця такої цінної й дорогої установи, бо про правне забезпечення цього її істнування. Стаття, писана в дуже поважному й діловo-обективному тоні, мала дискусійний характер і ставила перед очі нашого громадянства цілий ряд питань, що болючо торкається життя Музею і які мусять бути вирішені, коли хочемо, щоб Музей трівко зберіг для наших прийдешних памятки Великих Днів. І так ця стаття звертала передовсім увагу на факт, що нинішне політичне положення наших земель примушує нас рахуватися з твердою дійсністю, що Музей ще довго буде, здається, мусіти істнувати на чужині, на еміграції. З цим вяжуться специфічні умовини життя Музею. Влаштований на чужині і відданий виключно в руки нашої еміграції, Музей не має і не може мати трівких основ під собою, бо й сама еміграція їх не має і не може мати. В житті еміграції є можливі різні зміни і то як під оглядом самої можливости її істнування, так теж під оглядом її настроїв, її змагань, її угруповань й т. д. І одно і друге ставить Музей у непевне положення. І так уже нині серед широких кругів нашого громадянства можна у відношенні до Музею почути різкі голоси невдоволення, що, мовляв, Музей находиться тепер у руках лише одної групи нашої еміграції, а інші групи не мають на його життя ніякого впливу. Явище в житті такої загально-національної установи, якою повинен бути Музей визвольної боротьби, безумовно ненормальне, нездорове і воно не може принести користи Музееві. Це викликує дезорієнтацію серед загалу. Я міг би навіть подати випадки, де люди, які мають у себе речі, які мусіли б нині находитися вже в цьому Музеєві, не хочуть їх туди віддати, бо — мовляв — там сидять лише самі „свої", а вони не „можуть мати до них довіря". Чи така позиція цих людей супроти Музею є оправдана, не будемо тут у це входити, але так воно є, і з цим треба рахуватися. Тому завданням широкого громадянства в ці відносини вглянути і їх як можна найскорше направити. Воно не сміє так дальше бути! Музей визвольної боротьби України мусить бути так поставлений, щоби ніхто не міг сказати про нього, що це установа „тих" або „тамтих" — це має бути наша установа. Нині управляє Музеєм одна якась група, а за рік може склад управи так змінитися, що будуть у ньому люди з якоїсь іншої, знову ж тільки одної групи, а невдоволення, недовіря, нарікання лишиться. Так, так воно може бути, бо тяжко подумати, щоби в умовинах еміґрантського життя, в укладі його настроїв, в еміґрантській психозі могло бути інакше. Але Музей визвольної боротьби України теж не **еміграитська** установа й еміґрантські перипетії, флюктуації, настрої, угруповання, розрахунки і що ще тільки хочете **не сміють** відбиватися на його житті, розвитку та дальшому тривкому істнуванні. З цього мусять собі ясно здати справу і теперішня управа Музею і загал еміграції і — що головне — край. А тому зовсім справедливо згадана стаття в „Ділі" звернула увагу на те, що вирішний голос у справі забезпечення дальшого тривкого істнування Музею визвольної боротьби України має **край**, а не еміграція. Стаття подала була навіть під дискусію декілька загальних думок про засоби, при допомозі яких край міг би постаратися про таке забезпечення, головно ж стаття ця звернула увагу на те, що трівке істнування Музею є можливе лише тоді, коли він не буде безпосередньо звязаний із таким чи іншим положенням еміграції, з таким чи іншим укладом її життя. Але минуло два місяці від появи цієї статті і ніхто ні словечком на неї не відгукнувся, ніхто не забрав слова в дискусії над цими важними питаннями, а сама справа Музею від цього терпить і атмосфера, яка після останніх загальних зборів Музею — про що була згадка в замітці самої редакції „Діла" — довкруги Музею була затемнилася, не вияснюється. Навпаки! Чи брак це інтересу чи недобачення? Ми знаємо, що край має багато інших важних справ, тяжких клопотів, але бо й це немаловартна справа. Цеж справа нашої національної чести, нашого національного престижу зберігти дорогі памятки того часу, в якому ми кровю та життям засвідчували своє хотіння до незалежного державного життя. Цей одностріл українського стрільця, що ховається в Музею — цеж одностріл борця за краще майбутне нашого народу. Нині їдять його там молі, а за рік за два, якщо він ще збережеться — хто знає, де він може бути! Отже чи дійсно брак інтересу чи недобачення? Ми віримо в це друге й тому ще раз нагадуємо цю статтю пп. Каратницького і Стецькова нашому громадянству, особливо у краю, в тому певному переконанні, що незабаром побачимо на сторінках нашої преси живу та гідну справи дискусію, яка доведе до найкращих реальних вислідів. Цих кілька слів пишемо в цій добрій вірі, не маючи зовсім на думці відбирати комусь заслуг, положених і для Музею.

Теж один з членів.

Сумна доля памятника Шевченка в Харкові.

Офінор повідомляє про сумну долю вового памятника Шевченка, відкриттям якого ще недавно так пишалася совітська преса. А саме порожнє місце коло памятника, на котрому, згідно з проєктом, мали бути посаджені квіти, призначив харківський совіт на тимчасовий склад будівельних матеріялів. Памятник майже до верху завалили цеглою та дошками, які складені так, якби там мали залишитись на постійне. В проходах між матеріялами ховаються безпритульні діти, які засмічують площу просто неможливо. Можна поставити собі питання, чи це не є зумисна політика харківського совіту, який складається у великій більшости з москалів комуністів...

ВАСИЛЬ МАКОВСЬКИЙ. 18)

ҐМІНД.

ТАБОР УКРАЇНСЬКИХ ЗБІГЦІВ І ВИСЕЛЕНЦІВ У ЧАСІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1914—1918.

Спогади з перед 20-ти літ.

Тимчасом загостили до табору пошесні недуги, на першому пляні — пятнистий тиф. Вони поширювалися і робили своє діло. Пятнистий тиф заволікла до Ґмінду партія виселенців, привезена дня 4. травня 1915 р. з табору в Мірццушляґ, а вже дня 15. травня було тим тифом хворих 86 людей — при 20% смертности. Недужих по всіх шпиталях обслуговували тоді вибрані і привчені до цього діла наші баракові дівчата-санітарки. Те заряджения, яке теж треба було вибороти, було для недужих доцільне, для дотичних дівчат хосенне. Та дарма. Наші дівчата не вміли, чи не хотіли як слід працювати. І — як слід поводитися. Рвали барвінок. Стали наїздити німецькі жалібниці...

Тиф не вщухав, а поширювався. В дні 22. травня число недужих піднеслося до 140 осіб, смертність змоглася на 25%. Дня 27. травня недужих тифом було вже 300 людей. Дві лікарські сили — д-р Маршаль і д-р Грубер — подякували і відійшли. Три лікарські сили забирав для себе неподільно пятнистий тиф, між ними д-ра Мисулу. На всі інші шпиталі й недуги було всього 5 лікарів.

У половині травня приїхали до табору перші три українські медики, а Посольський Клюб повідомив, що небавком мають до табору прибути три українські лікарські сили: д-р Марітчаківна, д-р Сафіян і д-р Ціпановський.

Разом з медиками приїхали до табору 4 Сестри—Василіянки до шпитальної санітарної обслуги. Управа задумувала дати їх до шпитальної обслуги, головно там, де були жалібниці — німкині. Одначе лікарі і медики солідарно і демонстраційно заявили, що всі уступлять, колиб шпитальний догляд віддано черницям! У такому персональному доборі, як тоді, така демонстраційна погроза — зрозуміла. Лише незрозуміле, що й наші медики до тієї демонстрації приєдналися, з винятком одного д-ра Трешневського. Барон Чапка був цією поставою лікарів і медиків до тої справи досадно счудований, та в такому часі годі було йому справу ставити руба. Д-р Трешневський примістив тимчасово всі чотири сестри в діточому шпиталі, де сам був ординуючим лікарем. Не помогла й депутація селян з усіх 14. секцій, котра в імені цілого табору внесла на письмі умотиковане прохання, щоб увесь шпитальний догляд у таборі повірено нашим Сестрам Служебницям та щоб усунено з табору деяких лікарів, що за різко з людьми обходилися. До заяви лікарів прихилився лікар-шеф д-р Редер та апробував її верховний санітарний шеф д-р Кольгрубер.

Останній скликав усіх таборових лікарів на нараду, в який найдоцільніший спосіб здавити пятнистий тиф. — „Побільшити число лікарів і шпиталів, поліпшити харчі, отворити для людей парню і видавати їм досить шмаття"... — сказав на цій нараді д-р Трешневський. — „Інакше шкода радити над здавленням пошести".

У висліді тієї наради видано деякі санітарні заряджения: замкнено назовні табор для всякої комунікації, заряджено десинфекцію бараків і людей, отворено купальні, наказано гостру ізоляцію недужих, карантану, то-що. Та виконання тих усіх заряджень було — оманливе. До справжнього, точного їх виконання в так густо скупченому людському муравлинні треба би було хіба полку війська. Не зважаючи на закази й на кари, люди по таборі сновигали, як давніш, викрадалися до міста, де їх жандарми виловлювали і до табору доставляли, недуги таїли, всі накази й закази нехтували.

Між проєктованими протипошесними засобами хотів д-р Кольгрубер перепачкувати заказ — уладжувати всякі обходи, відчити, концерти, — взагалі всякі скупчення людей у таборі; мав навіть гадку замкнути на якийсь час церкву. Чи він справді думав це щиро, не знати: одначе цей його проєкт не утримався при голосуванні.

В 1915 році був табор через пятнистий тиф тричі замкнений. Платні лікарів, які діставали нормально по 40 корон денно, підвищено для працюючих у тифозних шпиталях на 60 корон денно і вирішено зміну що 14 днів. А саме пішов на зміну д-р Мисула, котрий від самого початку був лиш у тифозних шпиталях і був увесь час від

З української преси.

Радикали про виступ д-ра К. Трильовського.

У „Громадському Голосі" з 27. ц. м. находимо таку замітку:

„В суботу, 20. липня, помістив „Век Нови", а потім „Новий Час" заяву д-ра Кирила Трильовського з Гвіздця про те, що він виступає з Української Соціялістично-Радикальної Партії. Як причину свого виступлення подав він те, що не погоджується з рішенням УСРП у справі здержання від участи у теперішніх соймових і сенатських виборах, себто, що він хоче брати участь у виборах.

„Дехто непоінформований міг би не зрозуміти цього кроку д-ра Трильовського і тому подаємо тут кілька ближчих пояснень:

„Д-р Трильовський довго старався за приняття в ряди членів УСРП, але Головна Управа не хотіла його приняти з огляду на його поведінку по світовій війні. Щойно по двох роках його заходів у справі приняття, рішила Головна Управа більшістю голосів приняти його в члени (в 1931 р.).

„В 1935 р. у місяці березні була Головна Управа УСРП примушена потягнути д-ра К. Трильовського до відповідальности перед Судом У.С.Р.П. за те, що він окремим листом пропонував за грошевий гонорар співпрацю в комуністичному органі в Америці „Щоденних Вістях" і при тім виразно заявляв, що буде писати проти українських політичних груп, у першу чергу проти УСРП. Цей лист в січні ц. р. помістила Редакція „Щоденних Вістей" і звідси довідалася про таку поведінку д-ра Трильовського Головна Управа та віддала цілу справу до Суду УСРП для вирішення.

„Тепер д-р Трильовський виступив з УСРП, заки Суд УСРП міг видати в його справі остаточний присуд. В звязку з його справою зі „Щоденними Вістями", тепер не може бути для нікого несподіванкою його виборчий виступ.

„В кожнім випадку УСРП не буде вже мати клопоту з д-ром Трильовським."

—o—

Культурна станиця на Волині.

З життя й праці рівенської української гімназії.

УКРАЇНСЬКІ ПРИВАТНІ ГІМНАЗІЇ І НАСТРОЇ ГРОМАДЯНСТВА

Тихо, без зайвої реклями, але послідовно та вперто біжить мурвелина праця українських культурно-виховних осередків на Волині, що міститься в трьох приватних українських гімназіях — в Рівному, Луцьку і Кремінці, та одній приватній українській 6-кл. школі — в Рівному. Гурт тихих, але щирих працівників-вчителів виковує краще життя для соток молодого покоління, творить нові кадри української інтелігенції, підготовляє їх до життя в сучасних обставинах.

Широкий загал громадянства мало поінформований про життя тих як-не-як найважніших культурних клітин, задовольняючись лише голим фактом їх істнування та можливістю, в разі потреби, похвалитись, що ось, мовляв, ми також маємо свої власні добрі школи. А вже зовсім мало цікавиться українськими школами — загал православного духовенства.

Розмірно слаба досьогочасна участь тих чинників в житті українських приватних шкіл на Волині — пояснюється в першу чергу безумовно браком відповідних інформацій про життя та стан тих шкіл.

А є це дорібок вже немалий в культурній скарбниці українців на Волині, — є чим і похвалитись.

Тому гадаю, що працівники та керманичі на полі рідного шкільництва повинні в інтересах самої справи вийти на шлях широкої інформації громадянства про стан та потреби шкіл, в яких працюють, та в той спосіб зактуалізувати широку участь громадського та церковного чинника в житті шкіл та їх моральній і матеріяльній підтримці.

Щоб започаткувати таку інформаційну акцію — наведу декілька даних з життя та праці української гімназії в Рівному.

ПОЧАТОК І РОЗВИТОК РІВЕНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ.

Найголовнішим моментом в історії рівенської української гімназії є те, що повстала вона вже в часі польської влади — в 1923 році, як цілком нова школа, що мусіла розпочинати працю з нічого — в тяжких повоєнних обставинах. Досить сказати, що відкривалась гімназія в складі одної тільки кляси і всього при 6 (шости) учнях, а до кінця першого шкільного року було тільки 16 учнів. Розвиток гімназії пішов настільки добре, що щороку скількість учнів збільшувалась на 100 прц. Проте це були дуже трудні для гімназії часи, бо мала скількість учнів не могла оплатити коштів ведення гімназії, не говорячи вже про надбання наукових приладів та бібліотеки. Лише жертвенності концесіонера та самопосвяті вчителів треба завдячувати, що гімназія не тільки далі істнувала, але й щораз краще розвивалася. Дібраний склад високо-кваліфікованих учителів поставив науку в гімназії на високий рівень, так що вже по 4-х роках істнування міністерство освіти надало гімназії права державних гімназій та дало матеріяльну допомогу в формі етату для директора і, з початку для одного, а потім двох учителів. Популярність гімназії спричинила, що майже всі волосні ради в повіті, повітовий соймик та магістрат почали ухвалювати допомоги на утримання гімназії, рівенська волосна рада крім того подарувала під будову дому для гімназії велику площу в Рівному, а повітовий соймик, за апробатою воєвідського відділу, взяв на себе фінансування і реалізацію тієї будови. На жаль, запроектовано занадто великі розміри будови, через що доведена вже під дах будова великого новочасного будинку з браку матеріяльних засобів — ще не доведена до кінця. Самій гімназії це не під силу і треба їй допомогти.

ВОРОЖЕ СТАНОВИЩЕ РОСІЙСЬКОГО ДУХОВЕНСТВА.

Заслуговує на увагу відношення до гімназії місцевого духовенства та Управи Рівенського Собору, що опановане напливовим російським та зросійщеним елементом — до цього часу не тільки неприхильно ставиться до українських гімназій і початкової школи, але й веде з ними отверту боротьбу. Яскраві приклади цього: 1) Ще у 1924 р. парохіяльна Рада Рівенського Собору рішила передати для потреб української гімназії садибу і будинок бувшої парохіяльно школи. Згодився на це в свому часі і митрополит Діонизій та дав розпорядження будинок передати; одначе місцеві настоятелі собору, на спілку з дібраними собі прислужниками з московського собору — до цього часу цю постанову саботують і будинку не передають, не дивлячись на протести парохіян. За намовою повітових протоєреїв — ту саму лінію ведуть деякі священики й по селах — ставлячись вороже до української гімназії та підпомагаючи й рекламуючи місцеву російську гімназію.

2) Вже 10 років дирекція рівенської української гімназії старається за приділення церкви для потреб гімназії, бо вважає, що для належного релігійного виховання молоді — мусить вона відбувати організовано всі релігійні практики. Одна з 3-х соборних церков завше вільна і моглаб без перешкод служити для шкільних богослужебних відправ. Однак настоятель та самозванча Управа Собору категорично відмовляє дозволу на відбування у вільній соборній церкві гімназійних Служб Божих. Запеклим провідникам московської русифікаційної політики на Волині не подобається, що моральний та виховний рівень української гімназії — далеко вищий від гімназії російської.

Як дбають вони про релігійне виховання у своїй гімназії — ілюстрацією може бути факт, що в самій церкві російської гімназії, перед самим вівтарем, улаштовують вони постійно гучні забави з пітикою, танцями та маскарадами, аж врешті самі батьки учнів запротестували. І та профанація святого місця не викликувала ніякого спротиву церковних зверхників!

НАУКОВИЙ І ВИХОВНИЙ РІВЕНЬ.

Можнаб ще багато прикладів навести, але не в тому річ. Фактом є, що дивлячись на всі ті перешкоди рівенська українська гімназія стала міцно на ноги та далі розвивається. Має гарний фізичний і природничий кабінети та майстерні (на них витрачено грубі десятки тисяч золотих), що забезпечує учням повну практичну допомогу в навчанні, має велику бібліотеку з українських, польських, німецьких і французьких книжок, що забезпечує учнів лектурою, та крім того випозичальню шкільних підручників; облекшує це учням науку остільки, що вони можуть не купувати коштовних книжок, а користуватись ними з гімназійної випозичальні.

Рік річно здає успішно іспити зрілости (матуру) 80—90 прц. учнів VIII-ої кляси — відсоток найвищий зі всіх місцевих приватних гімназій. Щож до виховного рівня, то він в повній мірі забезпечує учням нормальний хід науки та їх духового розвитку. Гімназія сміло може похвалитись, що за ввесь час свого істнування — не видала з себе одиниць, що компромітувалиб виховний стан гімназії.

Характеристичне, що росіяни і „малороси" у своїй нерозбірчивій агітації проти української гімназії залюбки користуються наклепом, начеб то з української гімназії „проста дорога до вязниці", та що мовляв влада „зле дивиться" на тих, що віддають дітей до української гімназії. Отже з притиском треба сказати, що це се звичайна злобна брехня: за 12 років істнування рівенської української гімназії — не було ніодного випадку, щоби хтось з учнів гімназії був засуджений на вязницю. Рівнож ніхто з численних батьків — урядовців на державній службі, що вчать своїх дітей в українській гімназії — не має з того приводу ніяких неприємностей. Смішно навіть цю брехню спростовувати, бо для всіх очевидно, що якби влада щось мала проти гімназії, — то розуміється в першу чергу не давалаб такої допомоги, яку має рівенська гімназія: державні права, 3 вчительські етати, допомога соймику і т. п.

УМОВИНИ І ВИСЛІДИ.

Засаднича плата за навчання — найнижча серед усіх приватних гімназій на Волині, у перших трьох клясах нового типу — рівняється оплатам у державних гімназіях. Крім того незаможних здібних учнів звільняє гімназія частинно, або й зовсім від шкільних оплат. Учні з повіту користуються також грошевою допомогою від Повітового Виділу і волостей. Досі загальна сума звільнень рівнялась — 12.000—15.000 зол. річно.

При гімназії істнує учнівська Бурса для хлопців під проводом досвідченого господаря педагога.

На весні, та головно в осені перед вступними іспитами, що відбуваються 2—3 вересня — улаштовує гімназія цілком безплатний 10-денний підготовчий курс для бажаючих здавати іспит до гімназії.

Випустила гімназія вже коло сотки молодих людей з закінченою середньою освітою, що студіюють по високих школах. Багато вже по

світу і людей зовсім відрізаний. Подібну 14-денну зміну в тифозних шпиталях постановлено також для священиків.

Небавком після тієї конференції уступив д-р Йоріш зі становища заступника лікаря-шефа.

В дні 27. червня 1915 р. — в часі, коли пошесть пятнистого тифу, вже зменшилася — приїхав до табору заповіджений, реклямований для тієї цілі і вичікуваний д-р Сафіян. Та більше була заходу, ніж хісна: д-р Сафіян побув у таборі всього два тижні і відїхав до Галичини заявляючи без обиняк, що заняття в таборі йому не виплачується.

— „Будь ласка, порадьте, що маю далі робити" — замітив барон Чапка. — „Лікарів треба, а ваші — не хотять бути. На д-ра Сафіяна я спеціяльно чекав цілий місяць, на те, щоб він після двох тижнів забрався..."

Годі; треба було замовкнути. Мусів назад прийти д-р Йоріш.

В половині липня 1915 р. приїхала до табору д-р Марітчаківна, а 5. серпня д-р Фільц-Вітошинська. Та д-р Марітчаківна довго в таборі теж не побула; на її місце вернулась д-р Маршаль. Проти її повороту заворушились дивним дивом навіть декотрі наші люмінарі, хоч і не з медичного світу. Але позаплічні каверзи були в тому часі у таборі насущним хлібом. На місце уступившого заступника лікаря-шефа д-ра Йоріша був назначений д-р Рапапорт, особистість у фаховості метка, у проводі — незнаменна; верховний санітарний шеф д-р Кольгрубер не ставився до його особи прихильно

(Далі буде)

кінчило високі школи, а двох бувших учнів гімназії вже з початком шкільного року будуть працювати у своїй гімназії — один як учитель, другий як лікар.

Наскільки добре поставлена в гімназії наука всі предметів свідчить той факт, що абсольвенти гімназії з успіхом здають конкурсові іспити та вчаться по високих школах всіх фахів, як гуманістика, математика, політехніка, медицина, гірництво і т. п.

Ціле громадянство, що розуміє вагу і значіння такої установи, як своя гімназія, — має обовязок моральної і матеріяльної підтримки гімназії. А вже найперший і найактуальніший обовязок лежить на нашому духовенстві — порвати нарешті з гнилою та вмираючою російщиною і станути в допомозі живим словом, порадою, інформацією — тим своїм парохіянам, що хотіли б і повинні дати належну освіту своїм дітям і своїх дітей не калічити в чужій школі.

ПЕРЕЛІМ СЕРЕД ДУХОВЕНСТВА?

Постанова Волинського Епархіяльного Зїзду про асигнування з епархіяльного бюджету допомоги для трьох українських гімназій — з великим признанням мусить бути прийнята як доказ зміни настроїв серед духовенства супроти українських шкіл. Нехай же за прикладом цим піде загал духовенства та ближче зацікавиться справами українських шкіл, бо це його моральний обовязок.

Шкода тільки, що постанова ця, мабуть внаслідок переочення, оминула єдину на Волині приватну українську 6-ти клясову школу ім. Гетьмана Івана Мазепи в Рівному. Є це школа, зорганізована по найновіших програмах загальних народніх шкіл нового типу.

Батьки, що мають замір вчити своїх дітей в українській гімназії, повинні віддати їх до підготовки до цієї школи. Щоби дати можливість найбіднішим дістати науку, наука в І-ій клясі школи цілком безплатна, а в старших клясах оплата мінімальна, від якої бідні учні можуть бути також звільнені.

Громадяни-батьки повинні самі ближче зацікавитись своїми школами, не вірити ріжним побрехенькам та дати можливість своїм дітям нормально вчитись у своїй рідній школі, замісць калічити їх духово в чужій.

Обсерватор.

Катастрофальний брак опалового дерева на Поділлі.

(Допис із Заліщиччини).

Теперішня кріза подвійно далася в знаки нашому селянству. З одної сторони сильне (нижче коштів продукції) сдешевіння витворів сільського господарства при численних, непомірно високих податках, з другої сторони дорожнеча того всього, чого село потребує, в першу чергу палива. Коли в рр. 1926—28, у часах добрих цін на збіжжа й живину, 1 купа дров у лісі коштувала пересічно 18 зол., то нині коштує вона також 15—18 зол.

Велика земельна посілість, рятуючись всякими способами перед крізою, масово кинулась експортувати ліси. *Ліс — це нині для дідича одинокий приплив гроша*, чи на власні видатки, чи на ведення господарства. Тому ліси вирубують масово й безмилосердно. Падуть жертвою, якщо ще десь збереглися, не тільки дубові ліси, на матеріял, але особливо 15—20 літні деревостани, котрим лише рости. Вирубують їх ніби через те, що має бути переміна на орні ґрунти, хоч ліс дає за 100% більше доходу, ніж ріля, але не зараз, тільки по літах. *Вирубують ліси під ріжними причками*, ніби на оплату податків, а найбільше тому, що власникові треба негайно гроша. Хтось скаже, що істнує закон про охорону лісів, що передбачує дуже гострі кари за самовільний віруб. Одначе як той закон у практиці переводять, можна найліпше бачити, їдучи гостинцем з Бучача до Язлівця. З гарних лісів, що їх ощадила навіть світова війна, залишились лиш маленькі гайки. Власник, а ще більше той, що їх закупив на вируб (звичайно жид), все винайде спосіб, як змінити плян лісового вирубу на свою користь.

Вирубують якнайбільше на опал, бо на будівельний матеріял нема нині такого попиту. Через брак гроша село нічого майже не будує. Подруге, будівельний матеріял з Карпат не є дорожчий від того, що його продають у лісі. Тому навіть *найбільш вартісне дерево йде на опал.* Селяни говорять, що як так дальше піде, то незадовго не стане не то дубини, але взагалі ліса.

Які шкоди для народнього господарства приносить такий дикий вируб лісів, кожний знає.

Рівночасно з дорожнечею опалу йде *масове обкрадання ліса.* В судах 75% усіх карних справ — це масові крадіжи з лісів. Розуміється, що до суду приходить ледви якийсь % тих крадіжей. До крадіжи змушує дорожнеча опалу, бож сільський бідолаха не може дати за купу дерева 18 зол., коли денно на своїх харчах (не все є робота!) може заробити 50 сот... Отже на купу дров мусів би працювати 36 днів, значить: 6 тижнів! Для селянського господарства треба найменше 3—4 купи дров на рік. Рівночасно з крадіжами й лісовими шкодами йде *нищення поодиноких дерев*, що є власністю інших, часто таких самих бідолах.

Це може видаватись комусь неймовірним, але на нещастя все воно правдиве. Очі всіх звертаються на *мінеральне топливо*, але це також через високу ціну недоступне таксамо, як дрова в лісі. Сотнар вугля коштує 4.5 зол. у гуртівні, а 5.5 — до 6.30 зол. у детайлічній продажі. Ціна, що не стоїть у ніякому відношенні до заробітків у теперішню хвилину. Вугля продається лиш за готівку, тому склади спроваджують його мінімально. Тоді, як залізниця приносить дефіцит, через високу ціну вугля й високі перевозові тарифи чимраз більше зменшується консумпція вугля. Колиб булоб до копалень вугля так далеко, як напр. з Бучача до Львова, то певно возилиб його фірами і в той спосіб, обійшлиб дорогу тарифу.

Застановляючись над цим всім, треба хіба запелювати до чинників, що мають змогу цьому лиху зарадити, щоби *зменшили ціни вугля спеціяльно на нашому Поділлі.* За границю вугіль іде за безцін, великі столиці, де населення богате, мають його по можливих цінах, а Поділля, де так мало лісів, має найдорожче паливо.

Кому з цього користь? Хіба тільки банкротуючим дідичам, що зі шкодою для краю вирубують рештки лісів і якийсь час ще хотять називатись їх власниками. Але й дідич, що думає про майбутність, не хоче нищити свого ліса, не зважаючи на розмірно дуже добру конюнктуру на дерево. Кілько то лісів заощаджено би, кілько людей не мерзло би по хатах, якщо сотнар вугля коштував би напр. 3 зол! Чи застановляється хтось над тим? Над нещастям населення Поділля?

Перед війною сотнар найліпшого пруського вугля в Заліщиках коштував детайлічно 3 корони з доставою до дому, при ціні 1 сотнара жита 15 корон, значить: 1 сотнар вугля рівнявся 20 кґ. жита. Нині 1 сотнар вугля рівняється понад 50 кґ. жита. Хай би хтось завдав собі труду обчислити, скільки ваґонів вугля зужив напр. *заліщицький повіт* у рр. 1927 і 1934. Певно вийде, що залізниця за сам транспорт узяла в 1927 р. ледви яких 30% в порівнанні до року 1927.

Дорожнеча вугля доводить ще до того, що дідичі продають дерево на опал, а в *парових молотільнях палять соломою*, бо попросту не мають за що купити вугля, тимбільше, що на вексель ніхто не дасть. Спалення соломи автоматично зменшує скількість гною і рівночасно на дальшу мету — збори.

Чиж зменшення ціни вугля не лежить в інтересі держави? Справа ця дуже проста, але ключ до її направи не лежить у наших руках.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— Вчора в 11. год. рано підписали у Ватикані конкордат з Югославією. Державний секретар Пачеллі репрезентував Апостольську Столицю. В імені Югославії підписали конкордат міністр Ауер і югославянський посол у Ватикані Сівіч. Папа прийняв пізніше на авдієнції мін. Ауера.

— Кортези затвердили продовження стану облоги в Барцельоні.

— Франц. закорд. міністерство повідомило, що Рада Ліґи Націй буде скликана до Женеви на 31. липня, щоб розслідити італійсько - абісинський спір.

— Преса повідомляє, що премієр Ляваль має заявити, що в понеділок виїде з Парижа до Женеви, щоб у вівторок взяти участь в засіданні Ради Ліґи Націй.

— У Відні дуже урочисто святкували роковини траґічної смерти канц. Дольфуса. Такі самі маніфестації відбулися в цілій Австрії.

— Старшого сина Мусолінія Віктора Мусолінія іменували підпоручником резерви летунських військ та молодшого Брунена підстаршиною у тій самій зброї. Їх обох приділили до 9 ескадри бомбардуючих літаків, яка летить незадовго до Східньої Африки

ВИБОРЧІ КОМІСАРІ.

На основі ст. 22 виборчої ординації до сойму міністр внутрішніх справ призначив таких людей виборчими комісарами в поодиноких округах.

ЛЮБЛИНСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу **ч. 36 з осідком у Холмі,** до якої входять повіти: холмський, красноставський і грубешівський — призначений Михайло Кінчук, гімназійний учитель у Холмі.

ПОЛІСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу **ч. 53 з осідком у м. Берестї н. Бугом,** до якої входять повіти: берестейський і пружанський призначений Адам Мушинський, нотар у Берестї н. Бугом.

Виборчим комісарем на виборчу округу **ч. 54 з осідком у Кобрині,** до якої входять повіти: кобринський, дрогицький, косівський і коширський — призначений Ян Задармовський, селянин у Кобрині.

Виборчим комісарем на виборчу округу **ч. 55 з осідком у Пінську,** до якої входять повіти: пінський, лунинецький і столинський — призначений Людвик Буковський, гіпотечний писар у Пінську.

ВОЛИНСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **56 з осідком у Луцьку,** до якої входять повіти: луцький і горохівський — призначений Степан Васілевський, заступник президента м. Луцька.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **57 з осідком у Ковлі,** до якої входять повіти: ковельський, любомельський і володимирський — призначений Альфонс Беднарський, президент м. Ковля.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **58 з осідком у Сарнах,** до якої входять повіти: сарненський і костопільський — призначений Владислав Жесьньовський, директор комунальної каси ощадности у Сарнах.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **59 з осідком у Рівнім,** до яко входять повіти: рівенський і здолбунівський — призначений Тадей Шемплінський, банковий урядовець.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **ч. 60 з осідком у Кремянці,** до якої входять повіти: кремянецький і дубенський — призначений Нарциз Ковалевський, бурмістр м. Дубна

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **61 з осідком у Тернополі,** до якої входять повіти: тернопільський, збаражський і скалатський — призначений м-р Ян Павловський, заступник президента м. Тернополя.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **62 з осідком у Золочеві,** до якої входять повіти: золочівський, камінецький і брідський — призначений Ст. Кручковський, адвокат у Золочеві.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **63 з осідком у Бережанах,** до якої входять повіти: бережанський, перемишлянський і зборівський — призначений Вл. Поранський, емеритований урядовець.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **64 з осідком у Бучачі,** до якої входять повіти: бучацький, теребовельський, підгаєцький — призначений Ст. Матушевський, бурмістр м. Бучача.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. **65 з осідком у Чорткові,** до якої входять повіти: чортківський, копичинецький, борщівський і заліщицький — призначений Ян Інґльот, шкільний інспектор у Чорткові.

СТАНИСЛАВІВСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 66 з осідком у Станиславові, до якої входять повіти: станиславівський, товмацький і надвірнянський — призначений Зигмунт Балабан, скарбовий урядовець у Станиславові.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 67 з осідком у Коломиї, до якої входять повіти: коломийський, городенський, снятинський і косівський — призначений інж. Казимир Маштеляж, залізничий урядовець у Коломиї.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 68 з осідком у Калуші, до якої входять повіти: калуський, рогатинський і долинський — призначений інж. Станислав Гарбусінський з калуського повіту.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 69 з осідком у Стрию, до якої входять повіти: стрийський, жидачівський і бобрецький — призначений Болеслав Каім, президент Стрия.

ЛЬВІВСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 70 з осідком у Львові — призначений Ян Антоневич, нотар у Львові.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 71 осідком у Львові — призначений Грегер, президент скарбової палати у Львові.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 72 з осідком у Львові, до якої входять повіти: львівський, городецький і мостиський — призначений д-р Владислав Герман, доцент львівської політехніки.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 73, з осідком у Сокалі, до якої входять повіти: сокальський, жовківський, равський і любачівський — призначений д-р Ст. Пронь, бурмістр м. Сокаля.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 74 з осідком у Перемишлі, до якої входять повіти: перемиський, яворівський та ярославський — призначений Евген Злотницький, управитель школи у Перемишлі.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 75 з осідком у Дрогобичі, до якої входять повіти: дрогобицький і рудецький — призначений Зигмунт Білюховський, дир. „Польміну" у Дрогобичі.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 76 з осідком у Самборі, до якої входять повіти: самбірський, добромильський і турчанський — призначений Тадей Мельнарович, шкільний інспектор у Самборі.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 77 з осідком у Сяноці, до якої входять повіти: сяніцький, ліський і коросиянський — призначений д-р Болеслав Скварчинський, емер. староста.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 78 з осідком у Ряшеві, до якої входять повіти: ряшівський, березівський і кольбушівський — призначений Ян Немерський, през. м. Ряшева.

КРАКІВСЬКЕ ВОЄВІДСТВО.

Виборчим комісарем на виборчу округу ч. 85 з осідком у Яслі, до якої входять повіти: ясельський, горлицький і ропчицький — призначений д-р Альойзій Бойдецький, нотар у Яслі.

СЛАВЯТИНОВІ --- СЛАВА!

(Золотий ювилей читальні „Просвіти").

Славятин, свідоме село на західних окраїнах підгаєцького повіту, святкував минулої неділі 21. липня ц. р. золотий ювилей своєї читальні „Просвіти". Початком своїм сягає вона до 11. червня 1884 р. Але перші проблиски просвітнього життя, що їх кинув тут тодї десяток національно-свідомих селян, довго ще не могли створити своєрідного вогнища; в селі існувала краще загосподарована читальня ім. Качковського, а читальня „Просвіти", не маючи свого приміщення, занепала так, що 2. серпня 1908 р. треба було основувати її наново. Та тоді було вже тут дещо більше свідомих громадян і було вже кому підтримати їх на дусі, коли на згаданих загальних зборах читальні було аж двох делегатів Матірнього Т-ва „Просвіта" — тодішній посол д-р Кость Левицький і д-р Вол. Бачинський, організатор підгаєцького повіту. Від того часу починається властивий розвиток читальні „Просвіти", а давніша ім. Качковського поволи занепадає і завмирає. Після війни відновляється лиш читальня „Просвіти", за кілька років перебирає площу по чит. ім. Качковського та приступає до будови власної хати. Сьогодні стоїть у середині села великий її мурований дім, збудований у часі важкої господарської виснаги нашого села, що свідчить пророчисто про його свідомість і незломну силу національного духа. Тож і ювилей читальні був днем великої радости усього села та цілої околиці.

При в'їздах до села, зі сходу й заходу, побудовано тріюмфальні брами, прибрані зеленю й національними барвами з написами: „Слава „Просвіті"! і „Всі під прапор Просвіти"! Дім читальні — гордощі села — прибраний у нутрі й назовні фестонами, килимами, національними прапорцями, гаслами про „Просвіту", портретами Шевченка, Франка й Мазепи та прекрасно вишиваними рушниками. Від ранку пливуть до села чвірками кольони просвітян із сусідніх місцевостей з вінками й таблицями, йдуть численні делегації. Зі Львова від Матірнього Т-ва „Просвіта" приїхав його секретар М. Дужий, з Підгаєць голова Філії „Просвіти" д-р Гр. Стецюк, дел. Повіт. Союзу Кр. „Рідної Школи", пос. Ол. Яворський, дел. П.С.К. інж. Ст. Кудрик, дел. Філії „Сільського Господаря" інж. М. Самокишин, просвітній організатор Підгаєччини п. І. Даньків та п. Ол. Мостовий.

Край села, на старому цвинтарі, почалася в год. 10.30 торжественна полева Служба Божа, що її відправив о. М. Струх, парох із сусідніх Шумлян. Співав гарно місцевий хор. В год. 12-ій зорганізований церковний похід усіх просвітян при співі хору і звуках орхестри з Носова рушив через село, попри читальняний дім, на другий цвинтар біля старенької дерев'яної церковці, що стоїть уже понад 220 літ. Тут численно заступлене духовенство відправило панахиду за перших основників читальні „Просвіти", при чому делегації зложили на їх могилах 12 вінків, а о. сов. П. Каблак, парох із Бокова, виголосив гарну религійно-патріотичну проповідь до сполучених кольон просвітян.

Опісля рушив похід за село, на розлогий горбок, де приготовано місце для виконавців, трибуну для промовців і сидячі місця для делегатів. Там відбулася друга частина свята. Почалася вона дефілядою, яку приймав єдиний із живучих досі основників першої читальні „Просвіти", сивоволосий старець уже на осьмому десятку літ життя, громадянин Федь Жишка, делегат Матірньої „Просвіти" М. Дужий і голова Філії д-р Гр. Стецюк. У рівних рядах передефілювало чвірками 1760 осіб, а всіх приявних було понад півтретя тисячі. Велике враження робив похід „наших найменших" з дитячих садків. Поєднані мішані хори з 250 осіб відспівали під орудою п. Ол. Мостового гимн „Просвіти". Теперішній голова ювилятки гром. Ол. Леуш короткою гарною промовою відкрив святочну академію. Після того виголошено десять устних і відчитано кілька письменних привітів від усіх повітових осередків та сусідніх читалень. З нагоди ювилею іменувала читальня кількох найбільш заслужених громадян, на першому місці п. Ф. Жишку, своїми почесними членами, яким роздано на святі грамоти. Після цього виголосив секр. М. Дужий коротку привітну промову від Матірньої „Просвіти". Звичаєм Підгаєччини перед тією промовою відіграла орхестра національний гимн.

Далі йшли добре підготовані продукції читальних хорів із Бокова, Свистільник, Шумлян, Славятина, Липиці Дол., Тростянця і Сільця коло Божикова. Кожний хор співав по дві пісні. Був це направду гарний попис. Але між ними найбільше оплесків зібрав зовсім заслужено прекрасно зіспіваний хор із Липиці Дол. під мистецькою орудою о. Стернюка. До вільноручних вправ виступила жіноча молодь із Славятина під проводом п. Сивенької (дружини місц. пароха) та з Бокова під проводом п. А. Каблаківної. Виступала й дітвора зі Славятина під проводом Оришинівної, 12-літньої сестрички п. Сивенької. Дитячий садок зі Славятина під проводом своєї минулорічної учительки п. Мілі був у своїх продукціях просто зворушливий. З національними танками виступала молодь із Носова, Божикова, Шумлян і Бокова. Все це робило дуже миле враження.

На закінчення академії голова Комітету, студ. прав Остап Гуцало, подякувавши всім учасникам за звеличання свята славятинців, підніс оклик на честь Ювилятки, Філії і Матірньої „Просвіти" та всього Українського Народу, при чому всі приявні відповідали за кожним окликом трикратним грімким „Слава!" та відспівали національний гимн.

Після академії відбувся у новозбудованому (ще не викінченому) домі читальні спільний комерс, у якому взяло участь понад 100 місцевих громадян і кількох десятків гостей. Тут виголосили гарні підбадьоруючі промови д-р Гр. Стецюк і секр. М. Дужий, а від членів читальні п. О. Гуцало. Все це незвичайно піднесло на дусі славятинців. У них і в усіх гостей лишаться надовго гарні, будуючі спомини з цього золотого ювилею. (л.)

Підготовляли замах на публичні будинки і мости.

ПАРИЖ, 26. 7. ПАТ. Авас повідомляє з Відня, що в централі нац.-соціялістичної пропаганди найшли недавно пляни публичних будинків і мостів. Автор тих плянів Рідміллер заявив по арештованню, що нац.-соціялісти мали висадити ті обєкти в повітря.

З наших видавничих новин.

Франц Коковський: „СЛІДАМИ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ". (Оповідання з минулого Лемківщини). Образки Михайла Фартуха. **„Діточа Бібліотека"**, книжечка 168. Львів. накладом В-ва „Світ Дитини", 1935. Ст. 80. 8°. Ціна 75 сот.

Досі не було в нас оповідань із минулого нашої Лемківщини. Учені досліджували мову лемків, висказували ріжні здогади про їх походження, списували їх звичаї, списували їх пісні й казки. Письменники писали оповідання з теперішнього життя цього цікавого й витревалого українського племени, та якось ніхто з них не пробував досі дати картини з минулого Лемківщини. Аж ось тепер дав відомий письменник Франц Коковський чотири оповідання з минулого Лемківщини.

Ті оповідання — зібрані під спільним наголовком **„Слідами забутих предків"** — призначені для дітей і головні герої в них є діти, малі хлопчики.

В першім оповіданні — „Над Сяновим бродом" — малий хлопчина, син сяніцького боярина Олехна, в непривні батька рятує, з нараженням власного життя, рідну хату, неньку й сестричку перед нападом розбишак, до яких належить і конюх боярина Олехна.

В другому оповіданні — „Ваньова посвята" — малий, сільський хлопчина Ваньо продістається з трудом крізь вузький підземний хідник до княжої дружини, щоби сповістити її про напад татар на село і так в останній хвилині рятує обляжених татарами селян, що скрилися в церкві.

Третє оповідання — „За тебе, мамо!" — це немов відоме з Галицько-Волинського Літопису „Євшан-зілля". Алі — син української бранки, що його взяв у ясир враз з матір'ю татарський хан Ахмед, вихований своїм прибраним батьком у татарському дусі. Коли Алі виріс на юнака й найшовся в часі походу на рідній землі своєї матери — то умираючий хан виявив йому: що він не його рідний син і що відсіля була родом його мати. Алі, по Ахметовій смерти боронить рідну оселю Пелиню від татар, убиваючи влучним стрілом нового хана.

Останнє оповідання — „Під мадярським наїздом" — переносить нас у часи упадку Галицько-Волинської Держави. Угорський король Людвик хоче загарбати Галицьку Землю для себе й іде походом на неї та облягає важний город Белз. По невдатній облозі белзького замку, в часі наступу, тяжко ранений Людвик рішається на відворот. Він постановляє з весною розпочати похід вдруге. Тому розтаборюється в лемківському селі Явірнику, щоб пережидати зиму. Та відвага малого Степанка, сина місцевого священика, змушує Людвика втікати на Угорщину.

Оця збірка оповідань із минулого Лемківщини заслуговує, щоб її масово поширити передусім на Лемківщині. Буде вона там цікава не тільки для дітей, але й для старших. А завдання її: **розбудити любов до славного минулого Лемківщини.** Та цікава вона не тільки для лемків, але й для всіх українців, бо треба всім нам знати й любити минуле цього завзятого і твердого українського верховинського племени.

Видання цієї книжечки дуже гарне. 17 образків Фартуха ілюструють найцікавіші моменти оповідань. Шкода тільки, що образків так мало, бо для дітей ілюстрації становлять велику приману до читання і глибше засвоюють зміст книжки.

Мова оповідань чиста, друк великий і читкий. Побажаймо, щоб ця вартісна книжечка розійшлася скоро поміж нашою дітворою і щоби сповнила своє велике виховне завдання.

Антін Лотоцький.

Японський „Чорний Смок“ проти Італії.

РИМ, 26. 7. ПАТ. З Токіо повідомляють, що предсідник впливової патріотичної організації „Чорного Смока“ вислав до Мусолінія телеграму, в якій протестує проти військового натиску Італії на Абісинію. Той натиск називає суперечним з засадами міжнародньої справедливости та домагається, щоб Рим заперестав агресивну політику супроти Аддіс-Абеби. Водночас організація „Чорного Смока“ інтервеніювала у премієра і міністрів закордонних справ, війни і маринарки, щоб японський уряд ужив відповідних заходів.

Ця вістка викликала обурення в італійських політичних колах та причинилася до загострення кампанії тутешньої преси проти Японії.

„Ля Стампа“ пише, що ті самі японські кола, які в останніх кількадесяти роках спонукували Токіо до щораз нових агресивних акцій, які раз по раз виконували замахи на більш поміркованих міністрів і які репрезентують крайні шовіністичні й заборчі тенденції, тепер виступають в обороні міжнародньої справедливости. Важко — пише щоденник — за більшу гіпокризію, як та, яку виявили японські „бандити“.

„Іль Тевере“ називає організацію „Чорного Смока“ товариством політичних ґанґстерів і репрезентантами бандитизму.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

Напад комуністів у Наівані.

ҐСІНҐ-КІНҐ, 26. 7. ПАТ. Відділ комуністів зложений з 500 людей з монґольського племени напав вечором 23. ц. м. на урядовий будинок у Наівані. Двох японських урядовців забили та чотирьох японців узяли в полон. Провідник монґольського племени у Наівану на чолі своїх людей хоче відобрати напасникам будинок. На поміч вислали японські літаки. Напасники правдоподібно підпалили будинок. Наіван є на північний захід від Каілю, на кордоні Джеголю і Ґсінґ-Ґану.

НОВИНКИ

— **Магазин постелі Р. Джала, Львів, Хорущини 3, поручає: ковдри, матраци по найдешевших цінах. Переробляє ковдри по 5 золотих, матераци по 7 зол.** 639 99-100

— **Футра,** всілякого рода, найвибагливіші, поручає Юліян Глушівський, пл. Капітульна 3. І. п. Телефон 254-46. 10 11—?

— **Вписи на концес. космет. курси Стефанії Гаврисевич, вул. Коперника 42 а, тел. 272-18 під проводом д-ра Е. Дурделли зачалися.** Проспекти висилає безплатно **Дирекція.** 1—5

— **Вислід конкурсу на відзнаку фізичної справности.** Із надісланих 43 проектів жюрі (в особах: дир. Радловський Орест, інж. Зубенко Іван, п. Мойсеович С., п. Березовський Арпад), що розглядало їх 26. 6. нагородило першою і другою нагородою проекти п. Романа Бучацького (У.С.С.К. — Львів), третьою п. Ігора Старосольського. Проекти затверджено Спортовою Радою в дні 28. 6. ц. р.

— **Звивають катехитури греко-кат. релігії.** З Лемківщини повідомляють нас, що в Сяноці і Боську звинено катехитури греко-кат. релігії. Невже покликані до цього чинники не мали настільки впливів, щоб до такого стану не допустити?

— **Шляхом Ганібаля.** Американський мандрівник Гальбертон, не знаючи вже чим звернути на себе увагу, вибрався в дорогу через Альпи на слоні, тією самою дорогою, якою йшов дві тисячі літ тому славний картаґінський вожд Ганнібаль. Як відомо, Ганнібаль вирушив через гори, маючи при війську 27 слонів, якими хотів стравшити римлян, але з них лише один перейшов на той бік, решта загинула по дорозі. Ця сумна доля слонів не відстрашує підприємчивого американця, бо його слоневі прийдеться йти не по диких кручах, але по добре асфальтованій дорозі, на якій що кілька кільометрів стоять добрі готелі. Не вважаючи на всі ці вигоди, слонь Доллі терпить при переході великі труднощі. Його прийшлося вкрити великим покривалом і на зупинках робити йому... масаж, щоб міг йти далі. Вся ця новоганібалівська експедиція виглядає так: Спереду їде тягарове авто, навантажене їдою для слоня, покривалами та ліками, за ним йде Доллі, поруч нього погонич, опісля йде пішки або їде автом сам Гальбертон і вкінці третє авто з лікарем. Французькі ґазети питають, кому потрібна вся ця історія, а товариство охорони звірят думає притягнути новітнього Ганібаля до суду.

— **Міжнародній протимарксівський Інститут.** У Женеві відкрили перший протимарксівський Інститут, якого завданням є наукова боротьба з теоріями основника модерного соціялізму та комунізму Маркса. З другого боку Інститут займеться науковою розрібкою цих теорій, які на думку його основників мають в наші часи перестарілі теорії Маркса, які володіли культурним світом більше ніж пів століття. Інститут у великій мірі буде основувати свою працю на досвіді большевицького експерименту, який найбільше зясовує абсурдність ідей Маркса.

— **Пішки 8.000 кільометрів.** Офінор повідомляє з Шанґаю: Кілька днів тому українець Петро Хижняк у Тян-Сіні вирушив пішки з Тян-Сіну до Кабулю в Афґаністані, який віддалений 8000 кільометрів. Хижняк походить з української родини з Чернигівщини, але ще перед війною виеміґрувала до Туркестану. Перед знущаннями большевиків він утік до Кабулю, де перебував довший час. Звідтіля мандруючи пішки дістався до Китаю, де й осів у Тян-Сіні. Засмучений життям на чужині вирішив перенестися ближче до батьківщини і не маючи засобів вирушив у далеку дорогу пішки, маючи в кишені ледви 5 долярів. За час своїх подорожей невтомний мандрівник добре вивчив китайську та інші східні мови, що дуже влекшує йому взаємини з дикими народами Тибету. Ця подорож, на його думку, має тривати цілий рік.

— **50-літній ювилей щіплянки проти скаженини.** Пастерівський Інститут у Парижі відсвяткував з великою врочистістю 50-ліття першого застосування винайденого Пастером щеплення проти скаженини. Святочну промову виголосив внук знаменитого вченого, який зясував величезне значіння цього винаходу, який щорічно спасає на цілому світі більш як пів міліона людей від жахливої смерти. На сходинах був Йосиф Майстер, перша людина, яку вирятували щіплянкою і який від того часу без перерви працює в Інституті Пастера як сторож. На бажання зібраних Майстер оповів про жахливе становище закажених, які мусіли вмирати в страшних муках без ніякої надії на допомогу. З наведеної статистики виявилось, що щіплянка не вратує від смерти пересічно раз на 10.000 і то у випадках, коли її вжили з великим запізненням.

—о—

Дописи.

ТУРКА н. Стр.

Зловживання в Комунальній Касі Ощадности? Велике значіння для господарського розвою повіту мають місцеві кредитові установи. В турчанському повіті, крім кількох кас Стефчика, є українська кредитова установа „Сила“ в Турці, котра через брак ощадностевих вкладок і кредитів слабо розвивається та не може заспокоїти запотребування кредиту. Крім нього в Турці є дві жидівські кредитові установи, одна польська в ліквідації („Bank Polski“), котрого пасиви йдуть на суму понад 100.000 зол. і так зв. Повітова Комунальна Каса Ощадности, котрої начальним директором є знаний „dzialacz spoleczny“ і бувший презес повітового ББ. Францішек Вольф. Вже віддавна трудно було нашому господареві затягнути в Комунальній Касі хочби й малу позичку, хоч жидам-спекулянтам та всяким „dzialaczom społecznym“ давали позички в тисячах золотих. Кільканацятьтисячні позички всяких Гіршів і Бревесів, понаддесятитисячні позички Гогендорфа, війта в Тарнаві Нижній і Віктора Височанського, бурмістра міста Турки, колишнього посла і теперішнього презеса місцевого кола ББ., шеститисячна позичка Яна Яворського Мартича, війта волости Турка-село, сімтисячна позичка Владислава Пульнаровича, дотеперішнього сенатора та інші несплачувані по кілька літ. Зате дрібні селянські позички майжи всі заскаржені і з селян стягають безпощадно (а радше стигали, бо тепер заключують конверзійні договори) ті позички враз із великими коштами судовими і коморника. Словом: велася господарка невідповідна, бо про все рішала тільки леґітимація видних членів ББ., а не знання, солідність і дійсна потреба. Від довшого часу ходили поголоски, що в Комунальній Касі не все в порядку. А перед кількома днями приїхав люстратор „Звйонзку Кас Комунальних“ і ствердив, що поголоски ті не були безпідставні. Поки що звільнено начального директора Францішка Вольфа, касієра Немчика й ліквідатора Зільберта. Люстрація триває дальше. Кажуть про великі браки в готівці і векслях, та цілої правди годі довідатися. В кожнім разі справа опинилася у прокуратора. Що не все в порядку, про це свідчить обставина, що начального директора і двох урядовців каси усунено та що люстрація тягнеться вже цілий тиждень. Висота недобору ще не устійнена, одно тільки певне, що евентуальний недобір покриють наші селяни комунальними додатками до податків, які мусять за ту безконтрольну господарку платити своєю працею. Може по цій нещасній події п. воєвода переконає місцевого старосту д-ра Добошинського, що членами управи й урядовцями Комунальної Каси, як також урядовцями Повітового Виділу, не мусять бути виключно видні „діячі“ з ББ., але в повіті майже чисто українськім можуть бути ними й українці. Тоді певно менше роботи мали б і суд і прокуратор, а сам староста Добошинський мав би менше неприємностей і — щонайважніше — за зловживання „dzialaczy spolecznych“ не платилиб наші селяни. Затривожене громадянство повіту домагається вияснення компетентних чинників про висоту недоборів і браків.

Н. Н.

ПІДГАЙЦІ.

Вдатний повітовий фестіваль. Дня 12. п. м. відбувся в Підгайцях, на площі Старого міста, повітовий фестіваль, себто змагання хорів та орхестр повіту. Змагання розпочалися точно в год. 12.30 у присутности голови Т-ва „Просвіта“ у Львові д-ра Ів. Брика, котрого привітала самоосвітна молодь з Підгаєччини в числі около 180 осіб. Злучені хори в числі 360 хористів(ок) відспівали під проводом п. Олекси Мостового гимн „Просвіти“ „Сонце з високого неба“. Відтак була промова голови філії „Просвіти“ в Підгайцях д-ра Гриця Степюка. В дальшій програмі йшли поодинокі виступи хорів та орхестр у такому порядку: 1. село Богатківці — дута орхестра відіграла „Вязанку народніх пісень“, а мужеський хор при чит. „Просвіти“ відспівав „Закувала та сива зазуля“ і „Дніпро реве“. 2. Білокриниця — мішаний хор при кружку „Р. Ш.“ відспівав „Козака несуть“; 3. Вишнівчик — муж. хор „Стрілецьким шляхом“; 4. Галич — міш. хор при читальні відспівав „Ходить паренко“ і „В гаю зелененькім“; 5. Гниловоди — мішаний хор „Не згасайте ясні зорі“ і „Зелений гай“; 6. Гнильче — мішаний хор при чит. „Просвіти“ „Місяцю князю“ і „Калина“; 7. Голгочі — мужеський хор при чит. „Просвіти“ „Заввенімо ралом брати“ та „Ой три шляхи“; 8. Затурин — мужеський хор при кружку „Р. Ш.“ „Минають дні“ і „Бурлака“; 9. Литвинів — міш. хор „А вже весна“ і „Іде, іде Зельман“; 10. Маркова — міш. хор при кружку „Р. Ш.“ „Побратався сокіл“ і „Досить нам було“; 11. Косів — міш. хор при чит. „Просвіти“ „Вудиця“ (вязанка); 12. Підгайці — муж. хор „З окрушків“ і „Прометей“; 13. Сільце ад Божиків — міш. хор „Через балку“; 14. Славятин — міш. хор „Возвеседи“ і „Вечірній дзвін“; 15. Соколів — міш. хор. „Страшний суд“ і „На беріжку у ставка“; 16. Старе Місто — міш. хор при чит. „Просвіти“ „Розрита могила“ і „Вязанка“ Кумановського; 17. Швейків — муж. хор при чит. „Просвіти“ „Ой сів пугач“ та „Ой за гори“; 18. Угринів — міш. хор при чит. „Просвіти“ „Вязанка“ (стрілецькі пісні). На закінчення орхестра з Богатковець відіграла „Вязанку“. Після того промовив голова Т-ва „Просвіти“ д-р Ів. Брик, що приїхав спеціяльно на фестіваль. Як тільки голова зявився на підвищенні, уся присутня публика в числі около 2.000 осіб крикнули тричі „Слава!“ По промові голови „Просвіти“ оцінювна комісія в складі проф. Вороневича, о. дек. Барановського й о. Осадци проголосила вислід змагань і роздачу нагород. І так найбільше признання за мистецьке співання дістав муж. хор з міста Підгаєць (диригент п. Сена). З сільських хорів признано І. нагороду в формі батути, нот і книжок мішаному хорові з Маркови (диригент Гриць Сараб). ІІ. нагороду дістав мішаний хор зі Славятина (диригент Максим Залужний). ІІІ. нагороду дістав мужеський хор з Голгіч (диригент Гриць Голод). IV. нагороду дістало село Богатківці на дуту орхестру (диригент п. Довбенко). Усім іншим хорам вручено почесні дипльоми. На закінчення фестівалю злучені хори під управою п. Олекси Мостового відспівали „Боже вислухай благання“ і „Ще не вмерла“.

КРИНИЦЯ.

Відносини в Криниці. Найперше враження — це велика кількість жидів, і мешканців і дікуванців; їх більше як у Яремчі, буде 60%, як не більше. Обсіли вони компактно обі головні вулиці: Крашевського і Пілсудського. Крами майже всі жидівські. Є одна кооператива „Прогрес“ (у куті без доступу), крамниця Андрейка і Гнатюкової, вируб мяса Телішака, склепик свинини Гойнякової і кінець. Нема Маслосоюзу, а конче здався б, як і Центросоюз та крамниця з гуцульськими виробами. Є тепер виставка килимів Хамули й образи та скатерті еміґрантів з Каліша і ще килими якогось українця з Глиняи у школі; позатим більше нічого нема. Нема ніде наших фабрикатів: ні „Калини“, ні мила, ні цикорії, ні пасти, ні „Фортуни Нової, а чому? Нема ніде ні одної української газети! Видно, що хтось нарочно сюди українських газет не допускає, бо на мої запити і домагання всі продавці викручуються і не хочуть їх замовити, тоді, коли і в Познані і в Варшаві, а навіть у Дембліні є. А є в Криниці двох адвокатів (Качмарчик і Гнатишак, але написи у них лише польські!), двох лікарів (Ціханський — окуліст і С[illegible]чак), є один коваль-шлюсар, що має 8 челядників, є один римар, є селяни, що мають свої віллі; є господар лемко Громосяк (гр.-кат.), що має пляжу зі ставком, де заробляє річно 5.000 зол. (а мав теж колись при Чорнім Потоці млин і малий тартак, але це зі[illegible]дикі податки зїли), має він і автобуси на лінії Криниця — Мушина. — Загально селяни тут лихо загосподаровані. Старі деревляні будівлі, у всіх під одним дахом: хата і стайня, а по середині стодола; нові будинки такcамо: хата, стодола і стайня за стіною! Садів нема, на жаль, ніяких.

М. Миханько.

СПОРТ.

ПЛИВАЦЬКІ ЗМАГАННЯ ЗА ПЕРШЕНСТВО ПОКУТТЯ.

Дня 21. п. м. відбулися в Товмачику коло Коломиї пливацькі змагання за першенство Покуття на Пруті при участи гостей з „Черника“ — Львів та „Пробою“ — Городенка. Технічні вислідп ось такі:

Жінки: 50 м. довільним: 1) Тарнавецька Марійка 1·12·4, 2) Мусянович Стефа 1·39·0, 3) Тарнавецька Галя (всі три „Сокіл“ — Коломия).

Мужчини: І. кляса 100 м. довільним: 1) Шухевич Ю. 1·42·8; 2) Гаврилюк (оба „Черник“) 1·50·3; 3) Федів („Сокіл“ — Кол.) 1·58·6. **200 м. клясичним:** 1) Сліпко („Черник“) 3·56·9; 2) Мостович Р. („Сокіл“ — Кол.) 5·19·6. **100 м горілиць:** 1) Сліпко 2·09·6; 2) Николишин Р. („Сокіл“ — Кол.) 2·09·7 (в передбізі 2·08·7; 3) Печерський („Сокіл“ — Кол.). **400 м. довільним:** 1) Сліпко 8·58·9; 2) Олейко (Пробій) 10·40·2; 3) Мостович. **II. кляса: 100 м. довільним:** 1) Міщук М. (Каменярі — Княждвір) 1·54·5; 2) Гошовський Ст. („Сокіл“ — Кол.) 2·19·1. **50 м. горілиць:** 1) Міщук М. 1·11·4; 2) Фарбішевський Н.

Часи, осягнені на змаганнях, не надто світлі, зате змагання мали для розвитку пливацького спорту на Покутті своє значіння, в першій мірі пропагандивне. Львівські гості значно перевищали місцевих, головно стилем та технікою. З місцевих тільки Федів пливав кравлем, решта „оберармом“ і перекладанцем і через те не змогли нічого осягнути. З коломийців на спеціяльне виріжнення заслуговує Николишин Роман, що хоч уляг у фіналі Сліпкові (дуже незначно), але в передбізі осягнув на 100 м. горілиць дуже добрий час 2·08·7.

Змагання за першенство яворівської округи У. С. С.

В другій половині травня і в червні п. р. відбулися змагання за першенство яворівської округи в копанім мячі і дали в першій рунді отсей вислід:

	гри	пункти добуті	пункти втрач.	відношення воріт
1. Збруч — Олешичі	4	7	1	15 : 3
2. Хортиця — Любачів	4	7	1	8 : 4
3. Сокіл — Суд Вишня	4	3	5	5 : 6
4. Сокіл Яворів	4	3	5	3 : 8
5. Гаразд — Яворів	4	0	8	5 : 15

Перше місце знову зайняв „Збруч“ в Олешичах, минулорічний першун округи. Обі яворівські дружини зайняли останні місця.

Український спорт на Буковині.

Кіцмань: Довбуш-Кармелюк 2 : 1.
Кіцмань: Кармелюк-Довбуш 3 : 1.

Змагання в буковинському українському містечку Кіцмані розіграли обі дружини 2?. і 21. ц. м., при чому Довбуш був у резервовому складі. Видців дуже багато, у тому числі й люди з сусідніх сіл.

Нові книжки й журнали.

РІДНА МОВА, науково-популярний місячник. Варшава серпень 1935. Р. III. Ч. 8/32. Зміст: І. Огієнко: Методи вивчення складні: 8. Метода психольогічна, 9. Формально-граматична метода. С. Черкасенко: Наша твердиня. поема: 6. Заснули. М. Гнатишак: Артизм творів С. Руданського. І. Огієнко: Сучасна українська літературна мова. П. Кривоносюк: Недуги мови. 7. Плутання. М. Пушкар: Причинки до порівняльної морфольогії української мови. Ф. Коковський: Назви осель Ліського повіту в VI-м столітті. І. Велигорський: Назвища в селі Серафинцях, Городенського повіту. Розділ для самоуків: Початкова Граматика української літературної мови. Життя слів. С. Черкасенко: Замітка про окремі слова. Дописи прихильників рідної мови. Бібліографія мовознавчих праць. Огляд мовних журналів. Від Редакції й Адміністрації.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Великий Міський Театр.

Субота, 27. VII. год. 8. веч. „Коханок го я“.

Неділя, 28. VII. год. 8. веч. „Під примусовою управою“.

Понеділок, 29. VII. год. 8. веч. „Я переміг крізу“.

Вівторок, 30. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю“.

Театр Ріжнородностей.

Субота, 27. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю“.

Неділя, 28. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю“.

Понеділок, 29. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю“.

Вівторок, 30. VII. год. 8. веч. „Якби я хотіла“.

Кіна.

АДРІЯ: „Вигнанець“ (Льон Шаней).

АПОЛЬО: „Наварана“ і „Володарка Лібаву“.

АТЛЯНТИК: „Катастрофа Челюскіна“.

ВАНДА: „Погубний чар“ і „Стріча у Відні“.

ГРАЖИНА: „Весняна парада“ (Ф. Галь).

КАСІНО: „Дружина з оголошення“ і „Сховане щастя“.

КОЛІСЕЙ: Нечинне.

КОПЕРНИК: „Від вечора до півночі“.

МАРУСЕНЬКА: „Біробіджан“ і „Іскор“.

МІРАЖ: „І що дальше сіра людино“.

МУЗА: „Боготворена“.

ПАКС: Нечинне.

ПАЛЯС: „Велика княжна“ і „Готелевий хлопець“.

ПАН: „Коли кохання панує — смерть відпочиває“ і „Були собі два гільтаї“ (Льоерль і Гарді).

РАЙ: „Весела Зузанна“ (Ліяна Гарвей).

СВІТ: Нечинне.

СОНЦЕ: „Серце великана“ і ревія „Баль у тети“.

СТИЛЕВИЙ. „Зводиниця“ і ревія.

УТІХА: „Бунтівник“ і ревія „Едзьо проти Юзя“.

ХИМЕРА: Нечинне.

Закордонне радіо.

Субота, 27. липня 1935.

Відень (506,8) 10.00 Баль у Савой — оперетка. 24.00 Легка музика. **Прага** (470.2) 15.00 Сальонова музика. 16.30, 22.45 Концерт. 18.20 Пісні і народні танці. **Париж** 1648) 20.45 Малий князь — комічна опера. **Берлін** (356,7) 19.00 Веселі мельодії. **Кенігсвустергавзен** (1571) 12.00 Музика. 22.30 Нічна музика. **Букарешт** (364,5) 20.05 Танковий вечір. 21.50 Легка музика. **Будапешт** (550,5) Гейша — оперетка. 23.10 Танкова музика. **Міляно** (221,1) 20.40 Всячина. **Рим** (420,8) 20.40 „Джіокондо“ — музична комедія.

Неділя, 28. липня 1925.

Відень (506,8) 11.10 Фестіваль. 13.00 Популярна музика. 22.30 Легка музика. **Прага** (470,2) 7.00, 16.00 Концерт. 18.00 Прийшло гаряче літо. 19.15 Веселий вечір композиторів. **Берлін** (356,7) 12.00 Концерт. 19.00 Музика. **Мінхен** (405,4) 16.00 Концерт. **Будапешт** (550,5) 18.45 Джезова музика. 19.10 Концерт. 23.30 Циганська музика. **Міляно** (221,1) 20.40 Опера. **Рим** (420,8) 17.30 Концерт. 20.40 Симфонічний концерт. 22.00 Танкова музика.

Львівське радіо.

Субота, 27. липня 1935.

6.30 Ранішня авдиція. 8.25 Практичні вказівки. 11.57 Сигнал часу. 12.03 Метеорольогічні вісти. 12.05 Полудневий денник. 12.15 З ріжних сторін. 13.00 Хвилина для жінок. 13.05 Опереткова музика. 13.30 Концерт побажань. 14.30 Найновіші плити. 15.25 Морська торговля. 15.30 Авдиція для дітей. 16.00 Технічна скринька. 16.15 Концерт солістів. 16.50 Оповідання. 17.00 Для літнищ і живців. 18.00 Спортовий порадник. 18.10 Хвилина поезії. 18.15 Польща співає. 18.30 Огляд видавництв. 18.40 Сільна рерум. 18.45 Демонізм в опері. 19.05 Програма на черговий день. 19.15 Рекламовий концерт. 19.30 Пісні. 19.50 Актуальна гутірка. 20.00 Огляд хліборобських видань. 20.10 Кохання нержавіє. 20.30 Спів. 20.45 Вечірний денник. 20.55 Картини з життя колишньої і теперішньої Польщі. 21.30 Відгуки села. 22.00 Спортові вісти. 22.10 Виленська загудька. 22.30 Серенади.

Неділя, 28. липня 1935.

8.30 Ранішня авдиція. 11.00 Трансмісія з Ляйпціга. 13.00 За морями. 13.15 Музичний поранок. 14.00 Концерт побажань. 15.00 Пасічницькі курси. 15.10 Народня музика. 15.22 Огляд ринків хліборобських продуктів. 15.35 Музика з плит. 15.45 Охорона дрібних арендарів. 16.00 Концерт мандолінистів. 16.20, 18.15, 19.50 Трансмісія з Кракова і Варшави. 19.00 Програма на черговий день. 19.10 Рекламовий концерт. 19.15. Сальонова музика. 21.30 Весела львівська хвилина. 22.00 Спортові вісти. 22.20 Концерт орхестри маринарки. 23.05 Легка музика.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у Львові у приватних оборотах 5.25—5.27 зол.

Нім. марка 1·70—1·76, фр. франки 34·85—35·00, шв. франки 172·50—173·00, фунти стерлінги 26·15—26·30, австр. шілінги 99·00—101, чеські корони 21·40—21·80, рум. леви 30·00—32·00, ліри 39·00—42·00.

Золото: Долари 9·05—9·10, Франки фр. 34·40—34·80, Дукати 82·00—82·75, Корони 36·20—36·80, Рублі 4·60—4·70. 1 гр. зол. 5·924.

Срібло: Корони австр. 0·34, Рублі 1·50, Фльорени 0·85, 1 гр ср. 0·07—0·08.

Заставні листи.

4 1/2 проц. дол. Т. К. З. 43·50—45·00, 5 проц. дол. Б. Г. 53·00—54·50, 4 проц. Зол. Б. Г. 41·50—43·00, 4 1/2 проц. Зол. Б. Г. 44·50—46·00, 4 1/2 проц. Ком. Б. Кр. 50·50—52·00, 4 проц. Б. Г. К. 61·00—64·00, 4 1/2 проц. Б. Г. К. 62·00—65·00, 4 проц. позичка м. Львова 46·00—47·50.

Преміївки.

Доларівки 52·50—54·00, Інвестиційна 106·00—108·00, Будівельна 43·00—44·50.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ“.

„Маслосоюз“ повідомляє, що в дні 26. липня ц. р. кооперативам платив за: льоко Львів.

1 кг. масла дес.	2·30	зол.
1 кг. масла експорт.	2·30	„
1 л. молока від 15—24 ц. м.	0·14	„
1 л. сметани	0·65	„
1 к. яєць	2·90	„

Пастеризоване молоко з доставою до дому у Львові 1 літра 24 сот.

Тенденція на масло, яйця і сметану вдержана, на молоко слаба.

Маслосоюз повідомляє, що від 26. VII. ц. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомясарні „М. С.“ у Львові, (вул. Декерта ч. 4):

Курята від 50 дкг.	за 1 кг.	0·80 зол
Мол. однор. кури І. яд.	„	0·80 „

Птицю приймає в скількости визначеного приділу для кожного доставця.

ОПОВІСТКИ.

Відгомін Кооперативного Свята Дрогобицької Землі.

Надз. Рада і Дирекція Пов. Союзу Українських Кооператив у Дрогобичі складає отсим щиру подяку Їх Екселенції Єпископові перемиському Коциловському за ласкаву участь у Кооп. Святі Дрогоб. Землі в дні 21. липня ц. р. та в посвяченні кооперативного прапору в асисті всього духовенства Дрогобиччини. Рівночасно складаємо щиру подяку всім Високопреподобним Отцям, які не жалували труду та в найдальших околиць прибули всі на Свято, щоби своєю участю звеличати і разом з Преосвященним Екселенцією Єпископом посвятити наш кооперативний прапор. — Особливу подяку складаємо Високоповажаному п. послові З Пеленському за всі цінні поради перед Святом у звязку з його підготовою, за труди та заходи у Львові і відтак на місці в Дрогобичі. Сердечну подяку складаємо теж Високоповажаному п. інж. Хроновятові зі Львова, що як гість нашого Свята занявся так жертвенно упорядкуванням походу тисячних мас безпосередньо перед дефілядою. В дальшу чергу дякуємо Дирекції РСУК., що вислала на наше Свято свій прапор та визичила нам великі національні прапори. — Щиру подяку складаємо жін. кооперативі „Труд“ у Дрогобичі і всім Високоповажаним Паням, які занялися приготуванням до комерсу і самим уладженням комерсу, та гостинно прийняли всіх нам дорогих гостей у числі около 150 осіб. — Дякуємо теж всім Високоповажаним Панам лікарям, а саме д-рові Чапельскому В., д-рові Луцькому, д-рові Яремчишанові пп. студ. мед. Коцюбі В. і Робакові В., які зорганізували санітарну поміч у дні Свята. — Рівночасно дякуємо всім тим Т-вам чи Установам, які допомогли нам при організуванні Свята, або як впорядчики або як виконавці деяких частин Свята, і тимсамим причинились до нашого, такого великого успіху. Хорові „Дрогоб. Боян“ (муж. хор під керм. проф. Іваненка) за відспівання Служби Божої та спів при посвяченні прапору, хорам: Гаї-Вижні, Ластівки, Попелі, Стебник, Годів і Дрогобич, вул. Стрийська за участь в академії, Т-вам „Сокіл“ Дрогобич, Мразниця і Тустановичі та Т-ву „Підгіря“, зокрема Студ. Секції за участь у порядкуванні походу і Свята та за виведення ріжних вправ і гор підчас народньої забави. Рівночасно складаємо подяку всім членам Ширшого і Ділового Комітету Свята і всім тим, які в якийнебудь спосіб трудилися в часі приготувань і в часі самого Свята, яке випало так славно і величаво.

ПОВІТОВИЙ СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ У ДРОГОБИЧІ

Конкурс

на справника „ЗБІЖЕВОЇ КООПЕРАТИВИ“ в Яворові. Винагорода відповідно до умови. Обовязки можна обняти вже від 15-го серпня ц. р. Рефлектується тільки на кандидатів з відповідним теоретичним і практичним знанням. Прохання враз із життєписом, кваліфікаціями і референціями пересилати на руки Омеляна Назаревича. Відмовно полагоджені прохання будуть без відповіди. 77 1—5

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.